

DG Controlebeleid

Directie Dierengezondheid en Veiligheid Dierlijke producten

Uw correspondent : Dr. Patricia Poels

Tel : 02 208.38.46

Fax : 02 208.38 66

E-mail : patricia.poels@favv.be

Omzendbrief aan de dames en heren exploitanten van :

- slachthuizen voor runderen, schapen of geiten;
- erkende inrichtingen, andere dan slachthuizen, bedoeld in het koninklijk besluit van 16 januari 2006.

<i>uw brief van</i>	<i>uw kenmerk</i>	<i>ons kenmerk</i>	<i>bijlagen</i>	<i>datum</i>
		PCCB/S2/JHS/JVE/PPS/217975	3	25.04.2008

Betreft : Gespecificeerd risicomateriaal.

Deze omzendbrief beoogt de aanpassing van de instructies betreffende de verwijdering van gespecificeerd risicomateriaal (GRM), onder andere in aansluiting op de wijzigingen die laatst werden aangebracht door Verordening (EG) nr. 357/2008 van de Commissie van 22 april 2008 tot wijziging van Verordening (EG) nr. 999/2001 van het Europees Parlement en de Raad houdende vaststelling van voorschriften inzake preventie, bestrijding en uitroeiing van bepaalde overdraagbare spongiforme encefalopathieën (*Publicatieblad nr. L 111 van 23.04.2008*).

Deze omzendbrief wordt van toepassing op 26 april 2008.

Vanaf die datum worden de omzendbrieven van 31 augustus 2004, met als kenmerk PCCB/S2/MGX/PPS/69515, en van 6 juli 2001, met als kenmerk 30/SA/EST/BVE/102518, door deze omzendbrief ingetrokken en vervangen.

De belangrijkste wijzigingen behelzen :

- Het verhogen van de leeftijd van 24 maanden naar 30 maanden met betrekking tot de leeftijd vanaf wanneer de wervelkolom van runderen **moet worden behandeld als GRM** (punt 2.d.);
- Het **schrapen van de kop en de organen van de buikholte van bepaalde schapen en geiten jonger dan twee maanden** van de lijst van dierlijke bijproducten die **behandeld dienen te worden als GRM**;
- Aanpassing van de bepaling inzake 'schadelijk verklaren' van bepaalde producten van dierlijke oorsprong, ten gevolge van het opheffen van het koninklijk besluit van 16 mei 2001 *waarbij sommige producten van dierlijke oorsprong die een risico inhouden ten aanzien van overdraagbare spongiforme encefalopathieën schadelijk verklaard worden.*

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.
2. TOEPASSINGSGBIED – DEFINITIES – INTERPRETATIES.
 - a) Leeftijd van de dieren.
 - b) Tong, kopvlees en gespecificeerd risicomateriaal van de kop.
 - c) Ruggenmerg.
 - d) Benig gespecificeerd risicomateriaal van de wervelkolom.
 - e) Gespecificeerd risicomateriaal van het darmkanaal.
 - f) Tonsillen.
 - g) Milt.
 - h) Andere dierlijke bijproducten die als gespecificeerd risicomateriaal moeten worden behandeld.
3. INRICHTINGEN WAAR GESPECIFICEERD RISICOMATERIAAL VERWIJDERD MAG WORDEN.
4. ALGEMENE VOORWAARDEN BETREFFENDE DE VERWIJDERING VAN GESPECIFICEERD RISICOMATERIAAL IN DE ERKENDE INRICHTINGEN.
5. BIJZONDERE VOORWAARDEN BETREFFENDE DE VERWIJDERING VAN GESPECIFICEERD RISICOMATERIAAL IN DE SLACHTHUIZEN.
6. BIJZONDERE VOORWAARDEN BETREFFENDE DE VERWIJDERING VAN GESPECIFICEERD RISICOMATERIAAL VAN DE WERVELKOLOM IN DE UITSNIJDERIJEN EN VLEESVERWERKENDE INRICHTINGEN.
7. BIJZONDERE VOORWAARDEN BETREFFENDE HET VERZAMELEN VAN KOPVLEES VAN RUNDEREN OUDER DAN 12 MAANDEN IN DE SLACHTHUIZEN.
8. BIJZONDERE VOORWAARDEN BETREFFENDE HET VERZAMELEN VAN KOPVLEES VAN RUNDEREN OUDER DAN 12 MAANDEN IN DE UITSNIJDERIJEN ERKEND VOOR “KANALISATIE”.
9. IN DE EUROPESE UNIE GEPRODUCEERD VLEES DAT GESPECIFICEERD RISICOMATERIAAL BEVAT.
10. INVOER VAN VLEES DAT GESPECIFICEERD RISICOMATERIAAL BEVAT.
11. BIJZONDERE VOORWAARDEN VOOR KOEL- EN VRIESHUIZEN.
12. OPSLAG VAN GESPECIFICEERD RISICOMATERIAAL.
13. BESTEMMING VAN HET GESPECIFICEERD RISICOMATERIAAL NA VERWIJDERING.
14. TOEZICHT.

1. INLEIDING.

Deze omzendbrief beoogt een verduidelijking te geven van de bepalingen betreffende gespecificeerd risicomateriaal zoals vastgesteld in bijlage V bij Verordening (EG) Nr. 999/2001 van het Europees Parlement en de Raad houdende vaststelling van voorschriften inzake preventie, bestrijding en uitroeiing van bepaalde overdraagbare spongiforme encefalopathieën. In deze bijlage V zijn, bij middel van de Verordening (EG) Nr. 722/2007 van de Commissie van 25 juni 2007, de vroegere overgangsmatregelen inzake GRM uit de gelijktijdig geschrapte bijlage XI overgenomen, rekening houdend met het nieuwe indelingssysteem¹ van de landen naar BSE-risico. Daarin is vervolgens, bij middel van de Verordening (EG) nr. 357/2008 van 22 april 2008 de leeftijdsgrens opgetrokken van 24 naar 30 maanden voor de runderen waarvan de wervelkolom als GRM is gedefinieerd.

Tevens verduidelijkt deze omzendbrief een aantal bepalingen inzake de verwijdering van GRM zoals vastgesteld in Verordening (EG) Nr. 1774/2002 van het Europees Parlement en de Raad van 3 oktober 2002 tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke producten.

2. TOEPASSINGSGBIED – DEFINITIES – INTERPRETATIES.

Deze omzendbrief betreft de slachtdieren van soorten die gevoelig zijn voor overdraagbare spongiforme encefalopathieën (OSE), namelijk :

- runderen, met inbegrip van bizens (boviene spongiforme encefalopathie of BSE) ;
- schapen en geiten (scrapie en mogelijk BSE).

Hierna volgt de lijst van gespecificeerd risicomateriaal :

Dieren en leeftijdscategorieën	Schedel (hersenen en ogen inbegrepen)	Ruggen- merg	Tonsillen	Wervel- kolom	Ingewanden*, Mesenterium	Milt	Ileum
Runderen van alle leeftijden			X		X		
Runderen van 12 maanden of ouder	X	X					
Runderen van 30 maanden of ouder				X			
Schapen en geiten van alle leeftijden						X	X
Schapen en geiten van 12 maanden of ouder (of die een blijvende snijland vertonen die door het tandvlees is gebroken)	X	X	X				

* vanaf de twaalfvingerige darm tot en met het rectum

GRM is categorie 1-materiaal zoals bedoeld in voormelde Verordening (EG) nr. 1774/2002.

a) Leeftijd van de dieren.

Onder toezicht van de keurder wordt in het slachthuis de leeftijd van de dieren vastgesteld :

- wat runderen betreft : aan de hand van de geboortedatum die vermeld staat op het paspoort of het « SANITEL »-begeleidingsdocument ; niettemin gaat de keurder na of de op deze manier vastgestelde leeftijd overeenstemt met deze die kan worden afgeleid uit het uiterlijk van het dier ; bij twijfel onderzoekt hij het gebit ;
- wat schapen en geiten betreft : door onderzoek van het gebit, het uiterlijk van het dier of enig ander nuttig geacht middel.

In de andere erkende inrichtingen (alsook in de vleeswinkels die een speciale toelating hebben om de wervelkolom te verwijderen), wordt de leeftijd van de runderen waarvan het vlees afkomstig is, onder toezicht van de controledierenarts of de controleur, bepaald via de informatie die wordt verstrekt aan de hand van de verplichte etikettering van het vlees en de begeleidende handelsdocumenten overeenkomstig hetgeen bepaald is in de Toelichtingsnota van de Verordeningen (EG) nrs. 1760/2000, 1825/2000 en 999/2001 gepubliceerd door het Instituut voor Veterinaire Keuring op 1 oktober 2002 met kenmerk 39/JG/02/MLT/G5226, laatst gewijzigd door de dienstnota met kenmerk CONT/2007/60/162319 van 23 april 2007.

¹ Zie : Verordening (EG) Nr. 1923/2006

b) Tong, kopvlees en gespecificeerd risicomateriaal van de kop.

Wat de kop betreft, behoren de schedel, met inbegrip van de hersenen en de ogen, van runderen, schapen en geiten ouder dan 12 maanden tot het GRM.

Onder schedel verstaat men de beenderen die de benige schedel vormen.

Zowel in de slachthuizen (voor runderen, schapen en geiten) als in de speciaal erkende uitsnijderijen (voor kopvlees van runderen) is het verboden de ogen en de hersenen uit de kop of uit de schedelbeenderen te verwijderen.

Het verzamelen van de beenderen van de neus van runderen is toegelaten, maar hierbij mogen in geen enkel geval de oogholten noch de benige schedel van dieren ouder dan 12 maanden worden geschonden.

Bij runderen ouder dan 12 maanden behoren de tong, de onderkaak en de kop- en kauwspieren niet tot het GRM.

De kop van runderen ouder dan 12 maanden moet evenwel in zijn geheel, met uitzondering van de tong, als gespecificeerd risicomateriaal worden behandeld indien geen gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid :

- om de kauwspieren in het slachthuis te verzamelen, zonder de runderkoppen van de transportband of van de haken te nemen, of om alle kopspiieren te verzamelen in een daartoe bestemd en fysiek van de andere delen van de slachtlijn gescheiden ruimte, onder de in deze omzendbrief beschreven voorwaarden (zie punt 7) ;

ofwel

- om het kopvlees in een speciaal daartoe overeenkomstig het koninklijk besluit van 16 januari 2006 erkende uitsnijderij te verzamelen onder de in deze omzendbrief beschreven voorwaarden (zie punt 8).

Het vlees van de kop van runderen ouder dan 12 maanden moet zodanig worden verzameld dat een verontreiniging van het vlees met weefsel van het centrale zenuwstelsel wordt voorkomen volgens de bijzondere procedure die is weergegeven in de punten 7 en 8 van deze omzendbrief. Deze procedure wordt niet toegepast op tongen indien die worden verzameld conform de bepalingen in de hierna volgende alinea en evenmin indien in het slachthuis enkel de kauwspieren worden verzameld zonder de runderkoppen van de transportband of de haken te nemen.

Om iedere vorm van verontreiniging door de tongamandelen (*tonsilla lingualis*) te voorkomen, moet de tong van runderen van alle leeftijden in het slachthuis worden verzameld door middel van een dwarse snede rostraal van de processus lingualis van het basihyoïd. Er moet worden op gelet dat van de aldus losgesneden tong alle amygdalaal weefsel wordt verwijderd.

Daarnaast worden ambtshalve als GRM behandeld, de gehele koppen van runderen ouder dan 12 maanden :

- met inbegrip van de tong, indien de dieren ongeschikt voor menselijke consumptie werden verklaard of aangetast zijn door een niet gegeneraliseerde cysticercose ;
- uitgezonderd de tong, indien de dieren het voorwerp uitmaakten van een noodslachting;
- uitgezonderd de tong en de kauwspieren, indien de dieren het voorwerp uitmaakten van een particuliere slachting en voor zover de kauwspieren worden verzameld volgens de voorwaarden die zijn vermeld in punt 7 van deze omzendbrief.

Het verzamelen van kopvlees van runderen ouder dan 12 maanden mag ook volgens de procedure in punt 8 van deze omzendbrief plaatsvinden in speciaal daarvoor erkende uitsnijderijen, behalve voor wat betreft koppen van runderen die het voorwerp uitmaakten van een particuliere slachting.

Bij schapen en geiten ouder dan 12 maanden moet de kop, gelet op het verbod op het verzamelen van de tong en van kopvlees, in zijn geheel worden behandeld als GRM.

De aanwezigheid van koppen van schapen of geiten ouder dan 12 maanden in een andere erkende inrichting dan een slachthuis of in slagerijen is niet toegelaten.

c) Ruggenmerg.

Het ruggenmerg van runderen, schapen en geiten ouder dan 12 maanden behoort tot het GRM. Merk op : de dura mater behoort niet tot het GRM.

Het ruggenmerg moet worden verwijderd in het slachthuis, ook bij schapen en geiten ouder dan 12 maanden, volgens de in deze omzendbrief beschreven voorwaarden (zie punt 5). Er mogen bijgevolg geen karkassen of delen van karkassen van schapen en geiten waarin nog ruggenmerg aanwezig is, het slachthuis verlaten.

d) Benig gespecificeerd risicomateriaal van de wervelkolom.

Behoren eveneens tot het GRM : de wervels, met uitzondering van de staartwervels, de doornuitsteeksels en de dwarsuitsteeksels van de hals-, borst- en lendenwervels, alsook van de crista sacralis mediana en de alae sacrales van het heiligbeen, maar met inbegrip van de achterwortelganglia die uit het vlees van runderen ouder dan 30 maanden moeten worden verwijderd.

Binnen het bestek van deze omzendbrief wordt dit gespecificeerd risicomateriaal benig gespecificeerd risicomateriaal van de wervelkolom genoemd.

Bij het verwijderen van de doornuitsteeksels en de dwarsuitsteeksels van de halswervels, de borstwervels en de lendenwervels moet voldoende ver van het wervellichaam worden gezaagd om insnijdingen in de achterwortelganglia te vermijden.

Het is verboden in een slachthuis klassieke versnijdingsmethoden toe te passen om het benig gespecificeerd risicomateriaal van de wervelkolom te verwijderen.

Dergelijke methoden mogen enkel in de uitsnijderijen, de lokalen voor het uitbenen en versnijden van vers vlees in bereidingswerkplaatsen voor gehakt vlees, vleesbereidingen of vleesproducten worden toegepast mits inachtneming van de in deze omzendbrief beschreven voorwaarden (zie punt 6). Er is daartoe geen enkele specifieke erkenning vereist.

De exploitant van een vleeswinkel mag eveneens de wervelkolom van runderen ouder dan 30 maanden verwijderen in een bij de vleeswinkel behorende werkplaats op voorwaarde dat wordt voldaan aan hetgeen bepaald is in het koninklijk besluit van 10 november 2005 *betreffende de detailhandel in bepaalde levensmiddelen van dierlijke oorsprong*.

e) Gespecificeerd risicomateriaal van het darmkanaal.

- Bij runderen :

De ingewanden en het mesenterium van runderen behoren in hun geheel tot het GRM.

Merk op : onder "ingewanden" verstaat de Verordening (EG) nr. 999/2001 het geheel van het darmkanaal vanaf het duodenum tot en met het rectum, deze twee segmenten inbegrepen. Deze ingewanden mogen worden geledigd. De Verordening (EG) nr. 999/2001 gebruikt het woord "ingewanden", terwijl de definitie "ingewanden" in de hygiëneverordeningen nog meer omvat dan alleen het darmkanaal.

Onder mesenterium verstaat men het geheel van mesotheliale weefsels waarmee de ingewanden van de spijsvertering vasthangen, met inbegrip van het vet dat het mesenterium omsluit, maar met uitzondering van het *omentum minus* en het *omentum majus*.

- Bij schapen en geiten :

Het ileum van schapen en geiten van alle leeftijden behoort in zijn geheel tot het GRM.

Onder ileum verstaat men het rechte stuk van het laatste segment van de dunne darm, met een maximumlengte van ongeveer 40 cm.

Gespecificeerd risicomateriaal van het darmkanaal mag alleen worden verwijderd in het slachthuis volgens de in deze omzendbrief beschreven voorwaarden (zie punt 4).

f) Tonsillen.

De tonsillen van runderen van alle leeftijden en de tonsillen van schapen en geiten ouder dan 12 maanden behoren tot het GRM.

Zij moeten en mogen alleen worden verwijderd in het slachthuis volgens de in deze omzendbrief beschreven voorwaarden (zie punt 4).

g) Milt.

De milt van schapen en geiten van alle leeftijden behoort tot het GRM.

De milt moet worden verwijderd in het slachthuis, volgens de in deze omzendbrief beschreven voorwaarden (zie punt 4).

h) Andere dierlijke bijproducten die als gespecificeerd risicomateriaal moeten worden behandeld.

Worden automatisch in hun geheel behandeld als GRM (categorie 1-materiaal), de volgende niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten :

- kadavers en karkassen, slachtafval evenals huiden, poten, horens en bloed van runderen, schapen en geiten:
 - die besmet of vermoedelijk besmet zijn met een overdraagbare spongiforme encefalopathie, of daarmee gelijkgesteld ;
 - die niet aan de snelle opsporingstest werden onderworpen terwijl die verplicht was ;
 - die werden onderworpen aan een snelle TSE-opsporingstest die een ongunstig of twijfelachtig resultaat gaf ;
 - waaruit het GRM niet werd verwijderd ;
- bij runderen, de door de keurder in beslag genomen "naburige" karkassen, meer bepaald het op de slachtlijn onmiddellijk voorafgaand karkas en de twee karkassen onmiddellijk volgend op dat waarvan de snelle test (of de klassieke test indien de snelle test niet kon worden uitgevoerd) ongunstig bleek te zijn.

3. INRICHTINGEN WAAR GESPECIFICEERD RISICOMATERIAAL VERWIJDERD MAG WORDEN.

Het GRM kan of moet, al naargelang het geval, worden verwijderd in de hierna volgende inrichtingen, voor zover deze inrichtingen voldoen aan de voorwaarden uiteengezet in deze omzendbrief :

- Slachthuizen : tonsillen, ingewanden en mesenterium van runderen van alle leeftijden ; milt en ileum van schapen en geiten van alle leeftijden ; tonsillen van schapen en geiten ouder dan 12 maanden ; schedels van runderen ouder dan 12 maanden ; ruggenmerg van runderen, schapen en geiten ouder dan 12 maanden ; benig gespecificeerd risicomateriaal van de wervelkolom van runderen ouder dan 30 maanden ; gehele koppen van schapen en geiten ouder dan 12 maanden ; gehele koppen van runderen ouder dan 12 maanden die ongeschikt voor menselijke consumptie werden verklaard of die het voorwerp uitmaakten van een particuliere slachting of een noodslachting of die zijn aangetast door een niet gegeneraliseerde cysticercose ;
- Uitsnijderijen : benig GRM van de wervelkolom van runderen ouder dan 30 maanden en schedel (met inbegrip van de hersenen en de ogen) van runderen ouder dan 12 maanden ;
- Lokalen bestemd voor het uitbenen en versnijden van vers vlees in de inrichtingen voor de vervaardiging van gehakt, vleesbereidingen en vleesproducten : benig GRM van de wervelkolom van runderen ouder dan 30 maanden ;
- Vleeswinkels : onder bepaalde voorwaarden, benig GRM van de wervelkolom van runderen ouder dan 30 maanden.

Om GRM te mogen verwijderen, moeten de inrichtingen voldoen aan de algemene en de bijzondere voorwaarden die in deze omzendbrief, met name in de punten 4 tot 8, zijn uiteengezet.

Tabel : verwijdering GRM toegelaten in volgende inrichtingen :

Dieren en leeftijdscategorieën	Schedel (hersenen en ogen inbegrepen)	Ruggen-merg	Tonsillen	Wervel-kolom	Ingewanden Mesenterium	Milt	Ileum
Runderen van alle leeftijden			X		X		
Runderen ouder dan 12 maanden	X	X					
Runderen ouder dan 30 maanden				X			
Schapen en geiten van alle leeftijden						X	X
Schapen en geiten ouder dan 12 maanden (of die een blijvende snijtand vertonen die het tandvlees heeft doorboord.)	X	X	X				

	slachthuizen (verplicht)
	- slachthuizen (geen toelating vereist)
	- uitsnijderijen (mits erkenning KB 16/01/2006 ²)
	- slachthuizen (mits bijzondere toelating)
	- uitsnijderijen (geen (bijzondere) toelating vereist)
	- lokalen bestemd voor uitbenen en versnijden van vers vlees in inrichtingen voor vervaardiging van gehakt, vleesbereidingen en vleesproducten (geen (bijzondere) toelating vereist)
	- vleeswinkels (mits toelating KB 16/01/2006)

4. ALGEMENE VOORWAARDEN BETREFFENDE DE VERWIJDERING VAN GESPECIFICEERD RISICOMATERIAAL IN DE ERKENDE INRICHTINGEN.

Met betrekking tot het verwijderen van GRM zijn de volgende aanbevelingen of vereisten in alle inrichtingen van toepassing :

- Naargelang van hun productie, het inzamelen ervan in speciaal daartoe bestemde recipiënten (zakken of containers) die eventueel een kleurcode dragen, bij voorkeur zwart, die specifiek is voor het bedoelde gebruik, en waarop duidelijk het opschrift « Categorie 1 – Uitsluitend geschikt voor verwijdering » is aangebracht;
- Het denatureren ervan met een oplossing van methyleenblauw aan 0,5 %, conform hetgeen bepaald is in het ministerieel besluit van 9 juli 2003 tot vaststelling van de stof om bepaalde niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten te denatureren, in afwachting dat de Europese Commissie met het oog op het merken van dit materiaal bijzondere bepalingen uitvaardigt in uitvoering van voormelde Verordening (EG) Nr.1774/2002 van 3 oktober 2002 ; de denaturatie kan gebeuren in de lokalen die bestemd zijn voor het opslaan van GRM;
- Met het oog op de inzameling ervan door een ophaler of vervoerder, worden van het handelsdocument voor traceerbaarheid dat krachtens de regelgeving moet worden gebruikt voor niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten, de rubrieken ingevuld die betrekking hebben op de inrichting die GRM produceert.

Er moet in het bijzonder aandacht worden geschonken aan de hygiëne en de kwaliteit van de inzameling van het GRM dat volledig moet worden verwijderd.

De nodige voorzorgen moeten worden genomen om te vermijden dat de voor menselijke consumptie bestemde producten, de uitrusting en de lokalen worden bezoedeld of besmet.

De exploitanten van de inrichtingen moeten rekening houden met de "Aanbevelingen van de Hoge Gezondheidsraad aan het personeel van slachthuizen, uitsnijderijen en slagerijen in het kader van overdraagbare spongiforme encefalopathieën" (<https://portal.health.fgov.be> : menubalk rechts : HGR : advies met referentienummer HGR 7795-13). Deze tekst bevindt zich in bijlage III bij deze omzendbrief.

² koninklijk besluit van 16 januari 2006 tot vaststelling van de nadere regels van de erkenningen, toelatingen en voorafgaande registraties afgeleverd door het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen

Zeefresten opgevangen in de afvoerkanalen van de lokalen waar GRM wordt verwijderd, moeten als categorie 1-materiaal worden verzameld en verwijderd, overeenkomstig hetgeen is bepaald in voormelde *Verordening (EG) nr. 1774/2002 van 3 oktober 2002* (zie bijlage II, hoofdstuk IX).

De keurders en controlerende dierenartsen staan in voor het toezicht op de naleving van deze vereisten.

5. BIJZONDERE VOORWAARDEN BETREFFENDE DE VERWIJDERING VAN GESPECIFICEERD RISICOMATERIAAL IN DE SLACHTHUIZEN.

Behalve de algemene voorwaarden vermeld in punt 4 van deze omzendbrief zijn de volgende vereisten van toepassing op het verwijderen van GRM in de slachthuizen :

- Het ruggenmerg van runderen, schapen en geiten ouder dan 12 maanden mag in geen geval buiten het slachthuis worden verwijderd.

Het moet zo snel mogelijk na de slachting worden verwijderd en wel vóór de *post mortem* keuring.

Eén van de volgende technieken moet hiertoe worden aangewend :

- het ruggenmerg verwijderen na het klieven van het karkas : hierbij is het ten zeerste aangeraden een schraper met een afzuigtoestel te gebruiken;
- het ruggenmerg samen met de wervels volledig verwijderen zonder het wervelkanaal te openen , bijv. met een zaag met twee evenwijdige bladen of met een cilinderzaag;
- het ruggenmerg verwijderen door wegzuiging (*ontmergingsmachine*) voordat het karkas wordt gekliefd.

Het slachthuis moet beschikken over een ***bijzondere toelating om*** een techniek toe te passen waarbij bij het verwijderen van de wervelkolom het wervelkanaal niet gekliefd wordt (zaag met twee bladen of cilinderzaag die de wervels geheel verwijdert zonder het wervelkanaal te openen) of een techniek waarbij al het ruggenmerg wordt verwijderd voordat dat het karkas wordt gekliefd (door wegzuiging). Merk op : karkassen van runderen waarvan het ruggenmerg GRM is, worden steeds gekliefd. Karkassen van schapen en geiten waarvan het ruggenmerg GRM is, worden niet noodzakelijk gekliefd.

Om een dergelijke toelating te verkrijgen dient de slachthuisexploitant een aanvraag in bij het hoofd van de provinciale controle-eenheid van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen.

Indien de wegzuigtechniek wordt aangewend om bij schapen en geiten ouder dan 12 maanden het ruggenmerg te verwijderen zonder klieven, gaat de keurder geregeld en steekproefsgewijs de efficiëntie van de methode na. Hij laat daartoe een representatief aantal karkassen klieven en gaat na of er geen ruggenmerg aanwezig is.

- In principe is uitbenen/uitsnijden in een slachthuis niet toegestaan. De verwijdering van benig GRM van de wervelkolom van runderen in een slachthuis kan evenwel worden toegelaten als de inrichting beschikt over een ***bijzondere toelating*** om een bijzondere techniek toe te passen die tegelijk voldoet aan de eisen in verband met het klieven van de karkassen en het hygiënisch behandelen van het vlees. Het is met name verplicht de slachthelften hangend op te maken en te keuren.

Daarbij moet de wervelkolom worden verwijderd met een techniek waarbij het wervelkanaal niet wordt geopend, bijv. met een zaag met twee evenwijdige bladen of met een cilinderzaag waarbij de wervels volledig worden verwijderd zonder het wervelkanaal te openen, ofwel met een andere techniek die is toegestaan door het Agentschap en die toelaat aan de in de vorige alinea gestelde eisen te voldoen.

Om een dergelijke toelating te verkrijgen dient de slachthuisexploitant een aanvraag in bij het hoofd van de provinciale controle-eenheid van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen.

Een lijst van de slachthuizen die over de bijzondere toelating beschikken om benig GRM van de wervelkolom van runderen te verwijderen is beschikbaar op de website van het Agentschap via volgende links : beroepssectoren > dierlijke bijproducten > wetgeving : punt 5.1.

- Het gereedschap dat wordt gebruikt om de karkassen te klieven en het ruggenmerg te verwijderen moet na elk dier worden ontsmet. Aangepaste voorzieningen moeten vermijden dat dergelijk GRM via waterstralen of spatten of anderszins wordt verspreid.
- Het is verboden de ogen en de hersenen uit de kop te halen. Bovendien, om kruiscontaminatie met hersenweefsel te voorkomen, moeten de inschotopening in het voorhoofd en het achterhoofdsgat deugdelijk afgesloten worden met een ondoordringbare, duurzame stop voordat de koppen van de transportband of de

haken worden genomen en op de rekken worden geplaatst. Wanneer de hersenstam voor laboratoriumtests op BSE wordt bemonsterd, wordt het achterhoofdsgat onmiddellijk na de bemonstering afgesloten.

- Het bijhouden van een speciaal register, waarvan het model is weergegeven in bijlage I bij deze omzendbrief, is verplicht voor het verzenden van uit te benen gehele koppen alsook van karkassen en van halve karkassen, in ten hoogste 3 delen verdeelde halve karkassen of voor- en achterkwartieren (hierna deelstukken genoemd) met wervelkolom die geschikt zijn voor menselijke consumptie. Van dit model kan worden afgeweken als de registers worden bijgehouden in een andere vorm, meer bepaald op computer, waarbij verzekerd wordt dat de overeenkomstige gegevens worden geregistreerd. Hiervan moeten geregeld exemplaren worden afgedrukt en ondertekend door de exploitant.
- Het meegeven van GRM met een ophaler of vervoerder, met het oog op verwijdering, wordt geregistreerd in overeenstemming met hetgeen bepaald is in voormelde Verordening (EG) Nr. 1774/2002.

6. BIJZONDERE VOORWAARDEN BETREFFENDE DE VERWIJDERING VAN BENIG GESPECIFICEERD RISICOMATERIAAL VAN DE WERVELKOLOM IN DE UITSNIJDERIJEN EN VLEESVERWERKENDE INRICHTINGEN.

Behalve de algemene vereisten vermeld in punt 4 van deze omzendbrief zijn de volgende vereisten van toepassing op het ontdoen van karkassen en deelstukken ervan van runderen ouder dan 30 maand van het benig GRM van de wervelkolom zoals omschreven in punt 2, d, van deze omzendbrief in uitsnijderijen of in lokalen voor het uitbenen en versnijden van vers vlees in inrichtingen voor het vervaardigen van gehakt vlees, vleesbereidingen of vleesproducten :

- De wervels en de achterwortelganglia verkregen bij het uitbenen moeten worden gedenatureerd en met een ophaler of vervoerder worden meegegeven om te worden verwijderd;
- Het inkomend register van de inrichting moet de vermelding bevatten van het aantal en het gewicht van de deelstukken van runderen ouder dan 30 maanden waarbij de wervelkolom moet worden verwijderd, alsook de verwijzing naar het overeenstemmend begeleidend handelsdocument dat is opgesteld door het slachthuis of de uitsnijderij van verzending;
- Van het meegeven van GRM met een ophaler of vervoerder, met het oog op verwijdering, wordt een aantekening gemaakt overeenkomstig hetgeen bepaald is in voormelde Verordening (EG) Nr. 1774/2002.

Los van de erkenning als uitsnijderij of vleesverwerkende inrichting is geen specifieke erkenning noch toelating vereist om deze activiteiten uit te oefenen.

7. BIJZONDERE VOORWAARDEN BETREFFENDE HET VERZAMELEN VAN KOPVLEES VAN RUNDEREN OUDER DAN 12 MAANDEN IN DE SLACHTHUIZEN.

Behalve de algemene vereisten vermeld in punt 4 van deze omzendbrief, gebeurt het verzamelen van kopvlees van runderen ouder dan 12 maanden in de slachthuizen overeenkomstig het volgende systeem :

- overeenkomstig hetgeen bepaald is in voormelde Verordening (EG) nr. 999/2001, gebeurt het verzamelen in een speciale ruimte die fysiek gescheiden is van de overige delen van de slachtlijn ;
- de inschotopening in het voorhoofd en het achterhoofdsgat worden afgesloten met een ondoordringbare en duurzame stop. Wanneer de hersenstam wordt bemonsterd met het oog op laboratoriumtests voor het opsporen van BSE, wordt het achterhoofdsgat onmiddellijk na de bemonstering afgesloten ;
- kopvlees mag niet worden verzameld van koppen waarvan de ogen onmiddellijk voor of na het slachten werden beschadigd of vernietigd of zodanig beschadigd zijn dat de kop met weefsel van het centrale zenuwstelsel verontreinigd kan zijn ;
- er wordt geen kopvlees verzameld van koppen die niet deugdelijk werden afgesloten zoals bedoeld in het tweede streepje ;
- de exploitant stelt specifieke werkvoorschriften op om verontreiniging van het kopvlees tijdens het verzamelen te voorkomen, met name wanneer de in het tweede streepje bedoelde stop vernietigd werd of verloren is gegaan of wanneer de ogen tijdens de bewerking worden beschadigd ;

- onder toezicht van de keurder stelt de exploitant een bemonsteringsplan op dat steunt op een laboratoriumtest voor het aantonen van weefsels van het centrale zenuwstelsel, om na te gaan of de maatregelen ter beperking van verontreiniging naar behoren worden uitgevoerd.

Het in voorgaande alinea bepaalde wordt niet toegepast op tongen indien die verzameld worden overeenkomstig punt 2, b, van deze omzendbrief en evenmin indien in de slachthuis enkel de kauwspieren worden verzameld zonder de runderkop van de transportband of de haken te nemen.

8. BIJZONDERE VOORWAARDEN BETREFFENDE HET VERZAMELEN VAN KOPVLEES VAN RUNDEREN OUDER DAN 12 MAANDEN IN DE UITSNIJDERIJEN ERKEND VOOR “KANALISATIE”.

Behalve de algemene vereisten vermeld in punt 4 van deze omzendbrief zijn de volgende vereisten van toepassing op het uitbenen en het verwijderen van GRM van koppen van runderen ouder dan 12 maanden in speciaal erkende uitsnijderijen.

Runderkoppen die bestemd zijn om te worden vervoerd naar uitsnijderijen die speciaal erkend zijn voor het verzamelen van kopvlees moeten voldoen aan de volgende voorwaarden :

- de koppen worden tijdens de opslag en het vervoer van het slachthuis naar de speciaal erkende uitsnijderij aan een rek geplaatst ;
- voordat de koppen van de transportband of de haken worden genomen en op de rekken worden geplaatst, worden de inschotopening in het voorhoofd en het achterhoofdsgat deugdelijk afgesloten met een ondoordringbare, duurzame stop. Wanneer de hersenstam voor laboratoriumtests op BSE wordt bemonsterd, wordt het achterhoofdsgat onmiddellijk na de bemonstering afgesloten ;
- koppen die niet deugdelijk zijn afgesloten zoals bedoeld in het tweede streepje, of waarvan de ogen onmiddellijk voor of na het slachten beschadigd of vernietigd werden, of die zodanig beschadigd zijn dat de kop met weefsel van het centrale zenuwstelsel verontreinigd kan zijn, mogen niet naar de speciaal erkende uitsnijderijen worden vervoerd ;
- onder toezicht van de officiële dierenarts stelt de exploitant een bemonsteringsplan op dat steunt op een laboratoriumtest voor het aantonen van weefsel van het centrale zenuwstelsel en past het toe om na te gaan of de maatregelen ter beperking van de verontreiniging naar behoren worden uitgevoerd.

Om mogelijke verontreiniging uit te sluiten, wordt het kopvlees van runderen ouder dan 12 maand verzameld in speciaal voor dat doel erkende uitsnijderijen, overeenkomstig het volgende systeem :

- alle koppen worden visueel gecontroleerd op tekenen van verontreiniging of beschadiging alsook op een deugdelijke afsluiting voordat met het verzamelen van kopvlees wordt begonnen ;
- er wordt geen kopvlees verzameld van koppen die niet deugdelijk zijn afgesloten, waarvan de ogen beschadigd zijn of die anderszins zodanig beschadigd zijn dat de kop met weefsel van het centrale zenuwstelsel verontreinigd kan zijn. Er mag geen kopvlees worden verzameld van koppen van hetzelfde rek indien vermoed wordt dat bovenbedoelde koppen aanwezig zijn ;
- de exploitant stelt specifieke werkvoorschriften op om verontreiniging van het kopvlees tijdens vervoer of het verzamelen te voorkomen, met name wanneer de afsluiting vernietigd werd of verloren is gegaan of wanneer de ogen tijdens het vervoer of het verzamelen worden beschadigd ;
- onder toezicht van de officiële dierenarts stelt de exploitant een bemonsteringsplan op dat steunt op een laboratoriumtest voor het opsporen van weefsel van het centrale zenuwstelsel en past het toe om na te gaan of de maatregelen ter beperking van de verontreiniging op efficiënte wijze worden uitgevoerd.

Het is verboden de ogen en de hersenen uit de kop te halen.

De schedels, met inbegrip van de ogen en de hersenen, die afkomstig zijn van het uitbenen moeten worden gedenatureerd en met een ophaler of vervoerder worden meegegeven om te worden verwijderd.

In het inkomend register van de inrichting moet het aantal van de uit te benen of uit te snijden gehele koppen worden vermeld alsook de verwijzing naar het desbetreffende begeleidend handelsdocument dat is opgemaakt door het slachthuis van herkomst.

Het meegeven van GRM met een ophaler of vervoerder, met het oog op verwijdering, wordt geregistreerd overeenkomstig hetgeen bepaald is in voormelde Verordening (EG) Nr. 1774/2002.

Een lijst van de uitsnijderijen met een speciale erkenning voor het verzamelen van kopvlees van runderen ouder dan 12 maanden is beschikbaar op de website van het Agentschap, via volgende links : beroepssectoren > dierlijke bijproducten > wetgeving : punt 5.2.

9. IN DE EUROPESE UNIE GEPRODUCEERD VLEES DAT GESPECIFICEERD RISICOMATERIAAL BEVAT.

Vlees dat in de Europese Unie werd geproduceerd en dat GRM bevat, mag in principe niet geschikt verklaard worden voor menselijke consumptie en mag derhalve het slachthuis niet verlaten om op de markt te worden gebracht.

Op deze regel bestaan twee uitzonderingen :

a) Uitzondering met betrekking tot de wervelkolom.

Zelfs wanneer de wervelkolom niet in het slachthuis verwijderd is, kan het karkas van runderen ouder dan 30 maanden na de keuring een gezondheidsmerk krijgen waardoor het geschikt is bevonden voor menselijke consumptie. Voordat het vlees aan de eindgebruiker wordt geleverd moet de wervelkolom dan evenwel worden verwijderd in een andere erkende inrichting of een vleeswinkel die hiervoor een specifieke toelating heeft. Daarom kunnen de slachthuizen karkassen van runderen ouder dan 30 maanden en deelstukken ervan verzenden naar de genoemde erkende inrichtingen of vleeswinkels. Een tussenopslag in erkende koel- en vrieshuizen is eveneens mogelijk, behalve voor wat betreft karkassen en deelstukken ervan die afkomstig zijn van particuliere slachting. Niettemin wordt de behandeling door invriezing van gortig vlees afkomstig van de particuliere slachting in een speciaal erkend vrieshuis toegestaan.

De andere erkende inrichtingen dan slachthuizen mogen bovendien versneden vlees met delen van de wervelkolom waarvan de verwijdering is vereist en die niet voorverpakt zijn in porties voor eindgebruikers, verzenden naar een erkende inrichting of een vleeswinkel die hiervoor een specifieke toelating heeft.

Het intracommunautaire handelsverkeer van karkassen van runderen ouder dan 30 maanden (altijd gekleefd) en deelstukken ervan die geen ander GRM bevatten dan de wervelkolom, is toegelaten zonder dat vooraf om de toestemming van het land van bestemming moet worden gevraagd. Voor karkassen van schapen en geiten die niet zouden gekleefd zijn, is daarentegen wel een overeenkomst met andere lidstaten nodig om de bedoelde karkassen daarheen te mogen zenden. België heeft momenteel geen enkele dergelijke bilaterale overeenkomst.

b) Uitzondering met betrekking tot gehele koppen.

Gehele koppen van runderen ouder dan 12 maanden mogen, in zoverre ze niet meteen als GRM worden behandeld, naar een op het nationale grondgebied gelegen een speciaal erkende uitsnijderij worden verzonden om er te worden uitgebeend. Zij moeten voorzien zijn van een gezondheidsmerk van het slachthuis van verzending waaruit blijkt dat ze geschikt voor menselijke consumptie zijn verklaard. Dat merk moet leesbaar blijven tot wanneer ze worden uitgebeend.

Het organisatieschema in bijlage II bij deze omzendbrief geeft een overzicht van het circuit dat moet worden gevolgd door de koppen waarvan het vlees wordt verzameld.

Het intracommunautaire handelsverkeer van gehele koppen van runderen ouder dan 12 maanden tussen slachthuizen en speciaal erkende uitsnijderijen, gelegen in een andere lidstaat, is verboden, tenzij tussen de verzendende en de ontvangende lidstaat een bilateraal akkoord is afgesloten. Momenteel heeft België alleen met het Groothertogdom Luxemburg een dergelijk bilateraal akkoord (zie omzendbrief van 16 mei 2007, met referentie PCCB/S2/JVE/163711, betreffende koppen van runderen van meer dan 12 maanden uit G.-H. Luxemburg).

Bij het verzenden van gehele koppen en van karkassen of karkasdelen met wervelkolom moet rekening worden gehouden met het statuut (EG, geringe capaciteit of detailhandel) van zowel de verzendende als de ontvangende inrichting alsook met de bijbehorende voorschriften.

Bij deze zendingen wordt door de exploitant van de verzendende inrichting of zijn aangestelde een begeleidend handelsdocument opgemaakt in overeenstemming met bijlage V, 11.3, b van de Verordening (EG) Nr. 999/2001. Dat document vermeldt met name het aantal karkassen of deelstukken ervan waarvoor de verwijdering van de wervelkolom vereist is alsook het aantal karkassen en deelstukken ervan waarvoor de verwijdering niet vereist is. De etiketten, zoals bedoeld in de verordeningen betreffende de etikettering van rundvlees³, aangebracht op karkassen of

³ Verordening (EG) Nr. 1760/2000 en Verordening (EG) Nr. 1825/2000

deelstukken ervan waarvoor de verwijdering van de wervelkolom niet vereist is, moeten voorzien zijn van een blauwe streep.

10. INVOER VAN VLEES DAT GESPECIFICEERD RISICOMATERIAAL BEVAT.

Bij de invoer van producten van dierlijke oorsprong van runderen, schapen en geiten wordt rekening gehouden met (1) de aard van de producten, en (2) het statuut van het land of gebied van oorsprong : hetzij met een verwaarloosbaar BSE-risico, hetzij met een gecontroleerd BSE-risico, hetzij met een onbepaald BSE-risico (zie bijlage IX, hoofdstuk C, bij Verordening (EG) Nr. 999/2001). Eén en ander zal vermeld dienen te worden in het gezondheidscertificaat waarmee de producten in de grensinspectiepost worden aangeboden. Ingeval het vlees wervelkolom bevat die echter niet als GRM dient te worden beschouwd, zal het etiket 'traceerbaarheid rundvlees' een blauwe streep dragen.

11. BIJZONDERE VOORWAARDEN VOOR KOEL- EN VRIESHUIZEN.

De inkomende en uitgaande registers moeten melding maken van het aantal en het gewicht van de karkassen of deelstukken van runderen ouder dan 30 maanden waarvoor de verwijdering van de wervelkolom vereist is alsook van de verwijzing naar het overeenkomstige begeleidend handelsdocument dat werd opgemaakt door de inrichting van verzending.

12. OPSLAG VAN GESPECIFICEERD RISICOMATERIAAL.

Tot wanneer het GRM wordt meegegeven met een ophaler of vervoerder, wordt dit materiaal, onder de verantwoordelijkheid van de exploitant van de inrichting waar het werd geproduceerd, opgeslagen in speciale recipiënten. Deze recipiënten moeten bestaan uit corrosiebestendig materiaal, waterdicht en hermetisch gesloten zijn en voorzien van een deksel met een sluiting om te verhinderen dat onbevoegden er iets kunnen uit wegnemen en in duidelijk leesbare letters dient het opschrift « Categorie 1 – Uitsluitend geschikt voor verwijdering » erop te zijn aangebracht. Deze recipiënten kunnen eventueel een kleurcode - bij voorkeur zwart - dragen die specifiek is voor het bedoelde gebruik.

De recipiënten zelf worden bij voorkeur opgeslagen :

- in de erkende slachthuizen : in een gekoeld, afsluitbaar lokaal, bestemd voor de opslag van producten die ongeschikt voor menselijke consumptie of schadelijk zijn verklaard, of in gesloten recipiënten die zich buiten het gebouw bevinden (silo's, gesloten containers) ;
- in de slachthuizen met geringe capaciteit : in een afsluitbaar lokaal, bestemd voor de opslag van producten die ongeschikt voor menselijke consumptie of schadelijk zijn verklaard, of in gesloten recipiënten die zich buiten het gebouw bevinden (silo's, gesloten containers) ;
- in de uitsnijderijen en vleesverwerkende inrichtingen : in een afsluitbaar lokaal indien dat nodig is omwille van de hoeveelheid of indien het GRM niet op het einde van elke werkdag wordt opgehaald.

De controle op de toegang tot deze recipiënten of lokalen valt onder de verantwoordelijkheid van de exploitant die eveneens rekening moet houden met reglementaire gewestelijke of andere bepalingen inzake van afval.

13. BESTEMMING VAN HET GESPECIFICEERD RISICOMATERIAAL NA VERWIJDERING.

GRM is categorie 1-materiaal zoals bedoeld in voormelde Verordening (EG) nr. 1774/2002 van 3 oktober 2002.

Het wordt schadelijk verklaard bij het koninklijk besluit van 22 december 2005 tot vaststelling van aanvullende maatregelen voor de organisatie van de officiële controles van voor menselijke consumptie bestemde producten van dierlijke oorsprong.

Behalve bij door de bevoegde overheid toegestane specifieke uitzondering is elk gebruik van GRM verboden.

GRM wordt gedenatureerd overeenkomstig hetgeen in deze omzendbrief is bepaald. Het is voor de exploitant verboden om GRM dat niet gedenatureerd werd mee te geven met een ophaler of vervoerder.

Om de traceerbaarheid van GRM te garanderen, moeten slachthuisexploitanten het in bijlage I bedoelde register bijhouden. De exploitanten van andere inrichtingen houden de inkomende en uitgaande registers bij zoals bepaald in deze omzendbrief. Daarnaast moeten de exploitanten van alle inrichtingen die GRM voortbrengen het in punt 4 van deze omzendbrief vermelde handelsdocument voor traceerbaarheid invullen en aan de ophaler of vervoerder overhandigen en deze documenten inschrijven overeenkomstig hetgeen bepaald is in voormelde Verordening (EG) Nr. 1774/2002.

14. TOEZICHT.

Het toezicht door de officiële dierenarts heeft betrekking op de naleving van de in deze omzendbrief weergegeven bepalingen. Daarbij wordt ook geregeld de overeenstemming nagegaan (aard, identificatie, in aantal of gewicht uitgedrukte hoeveelheid, enz) van de verschillende in deze omzendbrief vermelde registers onderling en met de andere registers van de inrichting, met de traceerbaarheidsdocumenten voor de opgehaalde niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten en met de voor het ophalen opgemaakte facturen.

H. Diricks, (get .)
Directeur-generaal